

Krav på alternativ telefoni för personer med kombinerad syn- och hörselnedsättning/dövblindhet

Bakgrund

Utvecklingen av alternativ telefoni från analoga texttelefoner till totalkommunikationslösningar med bild, ljud och text som kommunicerar via internet har inneburit stora förändringar. En följd av detta har blivit att de som har behov av alternativ telefoni, men som även har nedsatt eller obefintlig syn, fått svårt att få tillgång till enkla och användbara lösningar. I kravspecifikationen nedan redovisas därför vad som måste anpassas för att systemen som förskrivs ska bli tillgängliga för personer med kombinerad syn- och hörselnedsättning/dövblindhet.

På uppdrag av *Nationellt kunskapscenter för dövblindfrågor* (NKCdb) har en expertgrupp under 2014 arbetat med att tydliggöra problemen och definiera behoven av förändringar av de produkter och system som ska användas till alternativ telefoni.

Arbetsgruppen har bestått av följande personer:

- Karin Jönsson (konsult för NKCdb och expert på datorbaserade synhjälpmedel)
- Anne-Maj Magnström (expert från Förbundet Sveriges Dövblinda, FSDB, och själv användare)
- Martin Zakrisson (förskrivare av alternativ telefoni på SPRIDA i Örebro),

Gruppen har gått igenom de flesta av de befintliga systemen samt försökt sammanställa vad som krävs av dessa för att de ska vara tillgängliga för personer med kombinerad syn- och hörselnedsättning/dövblindhet.

Detta dokument har även diskuterats med NKCdb:s referensgrupp för IKT och förvärvad dövblindhet och vid NKCDb:s konferens om IKT och dövblindhet den 12-13 november 2014. Vid denna konferens var flertalet landsting (förskrivare och tekniker) representerade liksom styrelse och ledning för FSDB. En del justeringar har gjorts längs vägen och det finns nu en stor samsyn angående innehållet i detta dokument.

Syfte

Det finns två olika men viktiga användningsområde för detta dokument. Dels är vår förhoppning att det ger en god grund för utvecklingarna av alternativ telefoni för att kunna göra lösningar som även är tillgängliga och bra för personer med kombinerad syn- och hörselnedsättning/dövblindhet.

Det andra användningsområdet är för upphandlare, förskrivare och andra professionella inom landstingen, Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan som tillsammans ansvarar för utprovning och inköp av dessa system. Tanken är att de ska kunna använda hela eller delar av detta dokument som ett underlag vid val och upphandling av alternativ telefoni.

Följande krävs för god tillgänglighet

Funktionerna ska finnas i grundprogrammet

Alla tillgänglighetsfunktioner bör finnas i standardprogrammet. Detta för att man ska kunna anpassa programmet vid behov om/när synen försämras. Vid en synnedsättning krävs det att man lär sig göra saker på nya/andra sätt än vad man gjort tidigare, så även att hantera program i datorn. Men om man kan fortsätta använda ett program som man lärt sig då man hade bättre syn, så kan den kunskapen och synminnet fortfarande användas. Att behöva byta till ett program specialanpassat för den som har dövblindhet och därmed behöva lära sig nytt i samband med att man fått sämre syn, blir en negativ och onödigt energikrävande process.

Funktioner ska i de fall det är rimligt vara valbara, vilket innebär att man ska kunna slå på/av dem i inställningarna. Det blir alltså ett antal olika inställningar som kan göras av både användare och av professionella. Tanken är inte att programmet på något sätt ska bli annorlunda eller sämre för de som ser bra, utan att det ska vara möjligt att anpassa för de som får eller har sämre syn.

För att underlätta överföring till ny hårdvara och säkerhetskopiering av system är det bra om inställningar för programmen kan samlas i en fil som enkelt kan kopieras till en annan enhet.

Flexibelt gränssnitt

Gränssnittet, som knappar, färger och storlekar, ska gå att ändra så mycket som möjligt i användarens egen enhet. Färger bör kunna väljas fritt utifrån en stor färgpalett, både när det gäller bakgrund, textfärg och färg på knappar. Storleken ska kunna ställas in både på knappar och på texter. För att förenkla för en ovan användare bör man kunna ta bort nästan alla knappar.

Man behöver också kunna styra storleken på de olika kommunikationsfönstren, så att det t ex det går att få ett maximerat textfönster samtidigt som man har ljudkommunikation.

Texttelefonläge

Man ska kunna ställa om programmet så att det fungerar som en ren texttelefon, dels för att kunna få ett rent och enkelt gränssnitt och dels för att kunna vara säker på att kameran och mikrofonen inte är igång.

Tangentbordsstyrning

Allt ska kunna nås enkelt från tangentbordet via menyer.

Grundläggande funktioner som "Svara", "Ring upp", "Adressbok", "Inställningar", "Autosvar" med mera ska gå att nå med kortkommandon. Kortkommandona bör gå att ändra själv så att de inte krockar med kommandon i skärmläsare mm. I de fall det redan finns ett vedertaget kortkommando, som i Windows Ctrl+N för Nytt (i adressboken) eller Ctrl+P för Skriv ut, ska dessa vara samma som standard.

Kontroller och dialoger ska ha en logisk tabbordning. Menyter och kontroller bör skapas så att det inte krävs orimligt många tangenttryckningar för att komma åt vanligt förekommande funktioner.

Möjlighet att styra skärmtangentbord

I touchmiljöer ska det gå att använda samma skärmtangentbord som används i andra program. Det är ännu bättre om man även kan välja färg och textstorlek på tangenterna vid behov, om man väljer att inte använda standard.

Stöd för generella skärmläsare och förstoringsprogram

Allt bör ha stöd för generella skärmläsare utan specialanpassningar, helst NVDA för Windows (eller åtminstone JAWS och SuperNova), VoiceOver för iOS och MacOS, TalkBack och BrailleBack för Android.

Detta innebär att standardkontroller ska användas, så att t ex en lista inte bara ser ut som en lista utan även är det enligt operativsystemets standard.

Programmen måste gå att använda, inklusive bildtelefonin, med de vanligaste förstoringsprogrammen MAGic, SuperNova och Zoomtext. För att användare av förstoringsprogrammen ska kunna följa med i programmet är det viktigt att programmets fokus alltid är på det stället på skärmen där den viktigaste informationen finns.

Gör de viktigaste funktionerna enkla

Det är mycket viktigt att funktionen "Svara" går att göra med en enkel tryckning (Enter för Windows och dubbelklick på valfri plats på skärmen i iOS med Voice Over på). Även att ringa upp och att avsluta samtal måste vara enkelt.

Taktil varseblivning

Det måste gå att få en taktil, vibrerande varseblivning som inte är alltför kort. Det får inte krävas att ljudet på enheten är på för att varseblivningen ska fungera, då personer med dövblindhet av naturliga skäl ofta väljer att ha ljud avstängt.

Användarstyrd läshastighet

För att långsamma läsare med punktdisplay och/eller förstoringsprogram ska kunna läsa inkommande text i sin egen takt, ska det finnas ett val att låta markör/fokus vara kvar på första positionen i inkommande text. När man skriver själv ska markören flytta framåt som vanligt.

Invertera inte video

Det är bra om det finnas möjlighet att ha inverterade färger på text och ikoner om man väljer detta antingen i operativsystemet eller i telefoniprogrammet utan att videobilden blir inverterad.

Möjlighet att välja ett enda textfönster

Vid textkonversation ska man kunna välja att ha ett enda textfönster (inte ett för inkommande och ett för utgående text).

Lättanvänd adressbok

Om man går till adressboken bör man som standard hamna i en lista med redan sparade kontakter. Dessa ska man i Windows kunna bläddra mellan med pilar och/eller första bokstaven, och ringa upp med Enter. Motsvarande enkla handhavande ska gälla även på andra plattformar.

Lund 2014-12-12

Lena Göransson,
Verksamhetschef, Nationellt kunskapscenter för dövblindfrågor

Pontus Degsell,
Förbundsordförande, Förbundet Sveriges Dövblinda